

Kafes Kuşları

Metin PETEK*

Geliş Tarihi: 20.05.2004

Kabul Tarihi: 02.04.2004

Özet: Dünya'da yabani ve evcil yaşamda birçok kuş türü bulunmaktadır. Başarılı bir yetiştirici olmak için davranışları, üreme biyolojileri, besinsel gereksinimleri ve hastalıklara duyarlılıkları gibi çeşitli özellikleri bakımından kuşları iyi tanımak gerekir. Bu çalışmada, yaygın olarak kafesde barındırılan farklı kuş türleri ile ilgili bazı bilgiler kısaca özetlenmiştir.

Anahtar Kelimeler: Kafes kuşları, papağan, bülbül, kanarya.

Caged Birds

Summary: There are many species of bird living in both wild and domestic life in the world. For being succesful producer of those birds, knowing the bird well in terms of its behaviour, reproductive biology, nutritional requirements and susceptibility to diseases are the basic necessities. In this study, some information of the different bird species, kept in cage commonly, are shortly reviewed.

Key Words: Caged birds, parrot, nihtingale, canary.

Giriş

Türkiye'de kafes kuşları yetiştiriciliği Türk halkının atalarından miras kalan güzel bir alışkanlıktır. Eski Osmanlı konaklarında ve cumbalı evlerde, farklı tür kuşlardan yayılan hoş nağmeler sokaklara taşar, hemen her evin pencere kenarında içine boş bir yumurta kabuğu yerleştirilmiş birkaç sardunya, fesleğen ve ıtır saksısının yanısıra saka, florya, iskete gibi kuşların yetiştirildiği kafesler duvarlarda asılı dururdu. Bunun yanında han-hamam ve cami gibi kuruluşlarda güvercinlerin barınması için yapılan bölümler ve göçmen kuşlar için kurulan vakıflar Türk halkının kuşlara olan sevgisinin ayrı bir göstergesidir. Günümüzde de çeşitli kuşların pet hayvan olarak evlerde beslendiği ve bu olgunun yaygınlaştığı bilinmektedir. Bunun sonucunda kimi kafes kuşları yetiştiriciliği küçük çapta da olsa gelişme eğilimi göstermektedir.

Bu çalışmada kafeste yetiştiriciliği yapılan bazı kuş türlerinin farklı ırk, soy ve hatları tanı-

larak, bunların morfolojik ve fizyolojik özellikleri ile bakım-besleme ve sağlık koruma konusunda kısa bilgi sunulmuştur.

Kafes Kuşlarının Genel Özellikleri

1. Güvercin

İnsanoğlu tarafından barışın sembolü kabul edilen güvercinler 300'den fazla kuş türünü içeren Columbidae familyasının üyeleridir. Evcil güvercin (*Columbia domestica*) yaban güvercininden (*Columbia livia*) köken almıştır. Kutup bölgeleri ile ılıman iklim kuşağının en soğuk yerleri dışında dünyanın hemen her bölgesinde birkaç güvercin türü bulunur. Familyanın en küçük üyesi 15 cm uzunluğundaki elmas kumru (*Geopelia cuneata*), en irisi de Yeni Gine'de yaşayan ve uzunluğu 80 cm'yi bulan taçlı güvercindir (*Goura crista*).

Güvercinlerin gövdesi yumuşak ve sık tüylerle kaplıdır. Evcil güvercinlerde boz, kurşu-

* Doç. Dr.; Uludağ Üniversitesi, Veteriner Fakültesi, Zootekni Anabilim Dalı, Bursa.

ni ya da pas rengi gibi donuk renklerde de olan bu tüyler, bazı tropik türlerde yeşil, sarı, mavi, mor gibi parlak ve canlı renklere bürünür. Türlerden bir çoğu değişik renklerden oluşan desenlerle bezenmiştir. Bütün güvercinlerde üst gaganın dibinde çıkıntı yapan bir et parçası bulunur. Başları gövdelerine oranla küçük, boyunları da oldukça kısadır. Bacak, kuyruk ve kanatlarının uzunluğu türlere göre değişir, dişi ile erkek ayırt edilemeyecek kadar birbirlerine benzerler. Hemen hepsi gırtlaktan gelen yumuşak "huu" sesleri çıkararak "dem çekme" denen özel ötüşleriyle tanınır. Olgun bir güvercinin ağırlığı 300 - 1200 gramdır. Güvercinler 12 yaşına kadar veya biraz daha fazla yaşayabilirler.

Yalnız yaşayan bazı türler dışında, güvercinler her zaman sürüler halinde bulunurlar. Taçlı güvercin gibi iri türler daha çok yerde yaşayan, toprağı eşeleyerek yiyecek arayan ve yere yuva yapan kuşlardır. Aynı yaşama ve beslenme alışkanlığı Türkiye ve Avrupa'nın yerli kuşlarından olan üveyik (*Streptopelia oenas*) de de görülür. Buna karşılık türlerin çoğu ormanlık bölgelerdeki ağaçlarda yaşar ve yuvasını dalların arasına kurar. Toroslar ve Kuzey Anadolu dağları gibi yüksek kesimlerde kuluçkaya yatan tahtalı (*Columbia palambus*) da bir orman güvercinidir.

Güvercinlerde bir çok türün yumurtaları beyaz, bazılarının ki sarımsıdır. Güvercin ve kumruların diğer kuşlarda rastlanmayan en ilginç özelliği yavrularını beslemek için sütümsü bir salgı salgılamalarıdır. "Güvercin sütü" denen bu madde erişkin güvercinlerin kursaklarından salgılanır ve memelilerin sütü kadar besleyici bir sıvıdır. Anne ve baba güvercin bu sıvıyı kendi gagasından yavrunun ağzına akıtır ve yumurtadan yeni çıkmış yavrusunu tohum yiyecek duruma gelinceye kadar bu şekilde besler. Çok ender bulunan "kuşsütü" sözcüğü de bu nedenle deyimlere geçmiştir. Güvercinler ile kumruları diğer kuşlardan ayıran bir diğer özellik de su içme biçimleridir. Bütün kuşlar gagalarına bir yudum su alıp başlarını geriye atarak yuttukları halde, güvercin ve kumrular tıpkı memeliler gibi suyu emerek içerler.

Günümüzde, pet olarak kafesde beslenen ya da çeşitli becerilerinden yararlanan yüzlerce evcil güvercin soyu vardır. Bunların hemen hepsi Avrupa ve Asya'da yaşayan kaya güvercininden (*Columbia livia*) kök almıştır. Kabarık göğüs tüyleriyle tanınan soylar, yelesi ve perçemli güvercinler, kuyruğunu kaldırarak yelpaze gibi açan tavus güvercinleri ve uçarken havada takla-

lar atan taklacı güvercinler en sevilenleridir. Bir zamanlar Amerika Birleşik Devletleri'nde yaşayan göçmen güvercin (*Ectopistos migratorius*) nesli tükenmiş olan türlerden birisidir.

Güvercinlerin aşağı yukarı 200 farklı ırk, soy ve hattı vardır. Bunlar birbirlerinden davranış, büyüklük, şekil, duruş, tüylenme, renk, nişane ve süsleriyle ayrılırlar. Güvercinlerin en yaygın olan ırkları; White King, Silver King, Swiss Mondainess, The Hamer ve Strassors'dur. Bu ırk, hat ve soylar sportif, gösteri ve et üretimi amacıyla yetiştirilmekte, yurdumuzda ise Kelebek, Mardin, Bursa, Selanik, Mika, Ankara, Urfa, Halep ve Sivas gibi daha çok yöresel adlarla anılmaktadır.

Güvercinler aşağı yukarı 4-5 aylık yaşta çiftleşmeye hazırdırlar ve genellikle hayatları boyunca eşlerine sadık kalırlar. Yumurtlama döneminde genelde gün aşırı yumurtlarlar ve günün yarısında erkek, yarısında dişi yumurtanın üzerinde yatar. Kuluçka süresi 17 gündür. Bir güvercin çifti yılda 4-6 kez kuluçkaya yatabilir. Güvercinler en hızlı büyüyen kuşlardır.

2. Papağangiller

Pcittacea familyasına mensup olan papağanlar genellikle gürültücü, parlak renkli, tombul gövdeli, kalın ve kıvrık gagalı, hemen hemen tümüyle tropik bölgelere dağılmış 300'ü aşkın türden oluşan geniş bir kuş grubudur. Bir çoğu muhabbet kuşu, kakadu, ara ve kea gibi isimler ile tanınır. Güzel renkleri ve taklit yetenekleri nedeniyle yeryüzünün dört bir yanına götürülerek evlerde beslenen bu kuşların bazıları insan sesini taklit etmesiyle ünlüdür. Papağanlar arasında tartışmasız en iyi konuşan tür anayurdu Afrika olan gri papağandır (*Psittacus erithacus*). Uzunluğu 40 cm'yi bulan kül rengindeki bu türün kuyruğunda kırmızı telekler bulunur. Amazon papağanları taklit yeteneklerinin yansısı parlak alacalı tüyleriyle dikkati çekerler. Gece papağanı (*Geopsittacus occidentalis*) Avustralya'da yaşayan ve ender bulunan bir türdür. Gece-leri tohumlarla beslenir, gündüzleri otlar arasına gizlenerek uyurlar.

Papağanların güçlü gagaları sert kabuklu yemişleri kolayca yiyebilmelerini sağlar. Ayrıca diğer meyve ve tomurcukları da yerler. Bazılarında küt olan kuyruk, diğerlerinde uzundur, ama hiç birinde çatalı değildir. Bir çok türün gösterişli tepelikleri vardır. Uçucu olmaktan çok tırmancıcıdırlar.

2.1. Kakadu:

Sarı tepeli kakadu (*Cacatu galerita*) kar beyazı tüyleri, bazen katladığı, bazen de yelpaze gibi açtığı sarı tepeliği olan bir kuştur. En güzel-leri olan pembe kakadunun beyaz tüyleri pembe ve sarımsı pembeyle alacalanmıştır. Öne doğru uzamış tepeliği kırmızı ve sarı bir bantla bezelidir. Palmiye kakadusu (*Probosciger aterimus*) 75 cm'ye ulaşabilen uzunluğuyla en iri kakadu türüdür. Ayrıca bütün papağanlar arasında gagası en iri olanıdır. Tepeliği seyrek tüylüdür, kırmızı olan tüysüz yüzü kızdığında maviye döner. Çok gürültücü olan bu kuşlar, diğer papağanlar gibi uzun ömürlüdürler. Bazılarının 100 yıldan fazla yaşadığı bildirilmektedir.

2.2. Kea:

Yeni Zelanda'ya özgü bir kuş türü olan kea (*Nestor notabilis*) diğer papağanlardan farklı olarak bitkilerin yanında yağı sevdiğinden hayvan leşlerine (özellikle koyun) üşüşür. Bazen canlı koyunlara dahi saldırdığı görülmüştür.

2.3. Ara:

Orta ve Güney Amerika'da yaşayan Aralar iri yapılı, parlak renkli, iri gagalı ve uzun kuyruklu papağanlardır. Çoğu tür ağaçların tepelerindeki kovuklarda yaşarlar. Bazıları konuşmayı öğrenirse genellikle doğada yaptıkları gibi tiz çığlıklar atarlar.

2.4. Lory:

İnce uzun, kenarları kıvrımlı gagaları, çiçeklerden balözü ve meyvelerden özsu emmelerini sağlayan fırça gibi dilleri vardır. Renkli, parlak tüylere sahip ve oldukça hareketlidirler. Siyah renkten, yeşil, kırmızı mavimsi, sarımsı renge kadar pek çok çeşidini görebilmek mümkündür. Hatta bunların hepsini birarada bulunduran gökkuşağı lorykeetleri bile vardır. Boyları 22-32 cm arasında değişebilir. Kırmızı lory, rainbow lory, ornate lorykeet gibi türleri bulunmaktadır.

2.5. Macawlar:

Papağan dünyasının harika renkleri olan, en zeki, en duygusal ve en iri soylarıdır. Doğada 17 tür ve alt türü bulunmaktadır. Hepsinin de ortak özelliği aşağıya doğru iri, uzun ve kıvrık gaga, uzunca kuyruk, rengarenk tüyler ve yanak kısmının çıplak derili olmasıdır. Ortalama ömürleri 50 yılın üzerindedir. 100 yıldan fazla yaşayanlarda bilinmektedir. Gökkuşağının tüm renk-

lerini tüylerinde görmek mümkündür. Macawların cinsiyet ayrımı çok zordur.

2.6. Muhabbet kuşları:

Anayurtları Avustralya'dan yeryüzünün dört bir tarafına götürülmüş en sevilen kafes kuşlarından birisidir. Yabani muhabbet kuşunun (*Melopsittacus undulatus*) üst bölümleri soluk yeşilimsi sarı, kanatları koyu kahverengi eğri çizgilerle nakışlı, alt bölümleri ve kuyruk soku mu parlak yeşildir. Yüzünde parlak mavi lekeler bulunur. Kuyruğunun ortasında yer alan telekler de parlak mavidir. Genellikle çalimsı bitkilerle kaplı kurak alanlarda, ağaç kovuklarında büyük sürüler halinde yaşarlar. Kafeslerde çiftler halinde birbirlerine sokularak yaşamayı sevdiklerinden ve insanlara çok kolay alıştıklarından bu kuşlara muhabbet kuşu denmiştir. Uzun yıllar özenle seçilerek üretilen muhabbet kuşlarının gök mavisi, kobalt mavisi, mor, leylak, zeytin yeşili gibi çeşitli göz alıcı renkler taşıyan soyları geliştirilmiştir. Muhabbet kuşları genellikle 5 -10 yıl kadar yaşamaktadırlar. Genç muhabbet kuşları daha çabuk, daha kolay taklit etme ve konuşma öğrenebilirler. Erkek kuşlar kolayca konuşma öğrenebildikleri halde, dişiler çok ender olarak öğrenebilmektedirler. Muhabbet kuşları genel olarak çocuk ve bayan sesini çabuk ve kolay öğrenebilmektedirler. Halen dünya'da 50 milyon civarında muhabbet kuşunun bulunduğu sanılmaktadır.

Muhabbet kuşları 18 cm boyunda olup, kuyrukları uzun, gagalarında kırma işini görmek üzere, küçük diş girinti çıkıntıları vardır. Gagaları kısa ve kalındır. Dişi ve erkekler aynı büyüklükte ve aynı renkte olabilirler. Erkek muhabbet kuşlarının gaga üstünde mavi, dişilerinde pembe renkte tüysüz bölge bulunur. Muhabbet kuşları iyi bir tırmanıcı değildir. Buna karşın oldukça iyi uçuş yeteneğine sahip olup, çok uzun mesafelere uçabilirler. Yılda 2 veya 3 defa kuluçkaya yatarlar, her üreme sezonunda 4-6 yumurta yaparlar. Kuluçka süreleri 18 - 21 gündür. Yavrular 4-5 hafta sonra yuvadan uçarlar. Ancak beslenmeleri 7. haftadan itibaren kendine yeterli hale gelir. Kuluçka döneminde dişi kuş erkek kuş tarafından beslenir. Muhabbet kuşlarında seksüel olgunluk yaşı yaklaşık 6 aydır. Canlı ağırlıkları 42-48 g arasında değişir.

3. İspinozgiller

Yeryüzüne dağılmış en geniş kuş familyalarından biridir (*Fringillidae*). Sayısı 120'yi aşan

türlerinden biri ya da bir kaçını hemen her ülkede görülebilir. Bu gruptaki kuşların yalnız birkaçı ispinoz adıyla tanınırken, diğerleri çeşitli adlar almıştır. Özellikle iskete, saka, florya ve kanarya gibi kuşlar yaygın olarak tanınırlar. Bir çoğu serçe iriliğinde, gagaları kısa ama güçlüdür. Gaga yapıları tohumları kırıp yiyebilmelerini sağlar. Birçoğu tohumların yanı sıra böceklerle de beslenir.

3.1. Bayağı İspinoz:

En çok bulunduğu yer Avrupa'dır. Bazı yerlerde serçeden bile daha sık rastlanan bayağı ispinozun (*Fringilla coelebs*) üreme bölgesi Afrika'nın kuzeyine, Asya'nın orta kesimlerine kadar yayılmıştır. Erkeklerin renkleri parlak, tepeleri mavimsi bozdur. Hem erkeklerin, hem de dişilerin kanatlarında enine beyaz çizgiler vardır. Çalılara ve ağaç dallarındaki çatallara yaptıkları yosunla döşenmiş yuvalarına Nisan ayından itibaren dişiler 4 - 5 adet yumurta bırakırlar. Kahverengimsi olan bu yumurtaların üstünde koyu mor ile kahverengi karışımı benekler ve çizgiler vardır.

3.2. Saka:

Serçeden biraz daha küçük olan saka (*Carduelis carduelis*) çok güzel öter. Türkiye'de yaşayan kuşlar içinde en parlak renge sahip olanlardan birisidir. Sakaların en belirgin ve diğer kuşlardan ayırıcı özelliği, parlak kırmızı renkli yüzüdür. Yüzünün yanları ve kuyruksokumu beyaz, tepesi ve kuyruğu siyahtır. Siyah renkli kanatlarındaki geniş ve parlak sarı renkli birer çizgi uçarken belirgin bir biçimde görülür. Dişi sakalarda yüzdeki kırmızılık çok yaygın değildir. Başın gerisindeki tüyler ve kanat uçları benekli veya kahverengi küçük noktalıdır. Burun kılları grimsidir. Erkeklerde bu tüyler siyahtır. Dişiler Mayıs ya da Haziran aylarında, genellikle meyve ağaçlarına yuva yaparlar. Yosun, ot ve yünlerin, örümcek ağlarıyla birbirine bağlandığı yuva, kıllar ve meyve artıklarıyla döşenir. Yuva bırakılan yumurtalar 3-4 tane kirlili beyaz renkli ve az sayıda kahverengi benekli. Saka Türkiye'nin bütün bölgelerinde ürer. Türkiye'de meraklıları sakaları, tek kenasetli, çift kenasetli ve zincir kenasetli gibi gruplara ayırarak değerlendirirler. Saka kuşları kafeslerde üretilbilmesine rağmen, genelde ağaç dalları ile donatılmış salmaları tercih ederler. Üretim salmaları olabildiğince doğal ortamlarına yakın olmalıdır.

3.3. İskete:

Küçük yapılı ve 12 cm uzunluğunda olan iskete (*Carduelis spinus*) Asya'nın doğusu ile Avrupa'da yaşar. Türkiye'de yalnız Karadeniz bölgesinde üremektedir. Erkeğin tepesi, alını ve gaga altı siyah, göğsü, kanat bantları, yüzünün ve kuyruğunun yanları sarıdır. Dişinin kanatlarında benzer desenler görülürse de başı ve gövdesi daha soluk renklidir. Özellikle iğne yapraklı ormanlarda yaşar. Tohumla beslenir. Cıvıltılı sesleri kışın ve göç sırasında Türkiye'nin hemen her yerinde duyulabilir.

3.4. Şakrakkuşu:

(*Pyrrhula pyrrhula*) 16 cm uzunluğunda ve tombul görünüşlüdür. Işığa benzer bir sesle öter. Üst bölümleri siyah ve boz, kuyruksokumları beyaz, alt bölümleri erkeklerde kırmızı, dişilerde soluk kahverengidir. İskete gibi Türkiye'de yalnız Karadeniz bölgesinde ürer, ama kışın iskete'den farklı olarak Karadeniz, Marmara ve Ege bölgeleri dışında görülmez. Üreme mevsiminin dışında küçük sürüler halinde bir araya gelebilirler.

3.5. Florya:

Coğrafi dağılımı Asya'nın bir bölümünden Avrupa'ya ve Kuzey Afrika'ya uzanan florya (*Carduelis chloris*) Anadolu'nun doğu ve güneydoğu kesimleri dışında Türkiye'nin bütün bölgelerinde üremektedirler. Erkek dişiden daha iri ve daha parlak renkli, alt bölümleri sarımsı yeşil, üst bölümleri daha koyu renkli olmasıyla dikkati çeker. Zengin ve cıvıltılı ötüşü uçarken ve tünerken farklıdır.

3.6. Ketenkuşu:

(*Acanthis canbina*) Türkiye'nin her yerinde görülen oldukça soluk renkli bir türdür. Baharda üreme mevsimi yaklaşırken erkeğin tepe ve göğüs tüyleri kızarır, melodik sesi duyulmaya başlar.

3.7. Kanarya:

(*Serinus canaria*) 400 yıl önce evcilleştirilmeye başlanmış, günümüzde renk ve ötüş özellikleri farklı bir çok kanarya soyu elde edilmiştir. Yeşilimsi veya sarı tüylü, oldukça kısa ve kalın gagalı, kanatları uzunca ve sivri, kuyruğu orta uzunlukta, küçük bir kuştur. Bütün Afrika'ya yayılan kanaryanın 22 türü vardır. Eskiden Akdeniz'in kuzeyinde bulunmazken, şimdi hemen bütün Avrupa'ya yayılmış gibidir. Ana-

yurdu Kanarya adalarıdır. Seleksiyon ve melezleme yöntemleriyle boy, tüy ve ses bakımından farklı pek çok soy elde edilmiştir. Serinus pullus türü Kafkasya, İran, Anadolu ve Türkistan'da yaşar. Afrika'da yaygın diğer türleri ise Mozambik Kanaryası (Serinus icterus) ve Sainte-helere kanaryasıdır (Serinus flaviventis). Günümüzde en fazla bilinen kanarya soylarından "Norwich" koyu turuncu tüyleriyle, "roller" dur durak bilmez şakımasıyla tanınır. Kanaryalar yılda ortalama 4 yumurta yaparlar, ortalama kuluçka süresi 13-14 gündür. Yavrular yaklaşık 28 günde uçabilecek kadar tüylenirler. Kanaryalarda seksüel olgunluk yaşı 1 yıl olup, canlı ağırlıkları 12-29 g arasında değişir.

4. Bülbül

Armoni zenginliği açısından eşsiz, duru ve güzel ötüşüyle tanınan bülbül (*Luscinia megarhynchos*) ötücü kuşların simgesi, şairlerin esin kaynağı olmuştur. Diğer kuşlar gibi yalnız gündüzleri değil geceleri de öter. Uzunluğu 15 cm'yi biraz aşan bülbülün gövdesinin üst bölümleri koyu, alt bölümleri açık kahverengi, kanadı ve kuyruğu ise kızıl kahverengidir. Ardıç kuşlarıyla aynı familyadan olan bülbül kışı Afrika'da geçirdikten sonra baharda üremek için Asya ve Avrupa'ya göç eder. Bülbüller özellikle rutubetli bölgelerde çalılarla kaplı korularda yuvalanır ve sık bitki örtüsü arasına gizlenirler. Üreme döneminin sona erdiği Temmuz-Ağustos aylarında Afrika'ya dönerler. Bülbül yuvası kuru yapraklardan yapılmış bir çanak biçimindedir. Yuvalarını genellikle ısırgan otları ve böğürtlen gibi ormanaltı bitki örtüsünü oluşturan sık çalılıkların arasına yaparlar. Dişi bülbül bu yuvaya zeytin yeşili renginde 4-5 yumurta bırakır. Yavruların göğüsleri kırmızı beneklidir. Avrupa'nın kuzeydoğusu ile Sibiryada üreyen ardıç bülbülü (*Luscinia luscinia*) de görünümü ve yaşamıyla bülbüle çok benzer. Bu kuş da bülbül gibi geceleri öter, ama sesi, gerçek bülbülün ötüşündeki yükselen tempoya ulaşacak kadar gür ve zengin değildir. Bülbülle aynı familyadan olan kızılgerdana nar bülbülü de denir. Türkiye'nin güney bölgelerinde yaşayan arap bülbülünün gerçek bülbülle hiçbir akrabalığı yoktur.

Bakım ve Besleme

Kafes kuşları enerji, protein, amino asit ve mineraller yönünden iyi dengelenmiş bir rasyona

gereksinim duyarlar. Bu kuşların beslenmeleri genelde bitki tohumları ile yapılır. Bunun yanında gelişmiş ülkelerde özellikle papağan gibi türler için hazırlanmış pelet yemler kullanılmaktadır. Kanarya rasyonları, kolza, nijer ve keten tohumu gibi yağlı tohumları içermelidir. Kanaryalar ak darı sevmediğinden rasyonlarında yer almamalıdır. Rasyonda darı, ayçiçeği, yulaf gibi tohumlar kullanılıyorsa bu yemlerde A, B ve D vitaminleri ve bazı mineraller yeteri kadar bulunmadığından vitamin karışımlarından yem veya sularına katılmalıdır. Bunların yanında kafeste bakılan kuşlara yeşil gıdalar verilmelidir. Yeşillik deyince ilk akla gelen kıvrıcık salatadır. Ayrıca ıspanak, maydanoz, kereviz yaprağı, yonca gibi bitkiler kuşlar tarafından sevilerek tüketilir. Özellikle goncaları ile birlikte ağaç dalları hem besleyicidir, hem de oyuncak vazifesi görürler. Ancak çam ve köknar gibi iğne yapraklı ağaç dalları kesinlikle verilmemelidir. Meyve olarak elma ve armudun yanında parçalar veya rendelenmiş halde havuç çok değerli bir besindir. Yavrulara kuluçka sonrası ilk birkaç gün canlı yem olarak küçük tırtıl ve böceklerin verilmesi oldukça yararlı olur. Değerli birer protein kaynağı olan haşlanmış yumurta, tuzsuz beyaz peynir ve süte batırılmış ekmek haftada 1-2 kez verilebilir. Beslemede ani yem değişikliklerinden kaçınılmalıdır. Böyle durumlarda yeni yem tedrici olarak öğüne katılmalıdır. Yemleme sürekli önünde olacak şekilde değil öğünler halinde yapılmalıdır. Aksi halde kilo alma ve hareketsizlik yaygın görülen problemlerden birisidir. Kuşlar genelde su gereksinimlerini yedikleri yemlerden karşılarlar ve çok az su tüketirler. İçme suyu daima önlerinde bulunmalı, temiz ve iyi kaliteli olmalıdır.

Kuşların tükettikleri tohumların öğütülmesine yardımcı olmak amacıyla hazır kuş kumu daima kafesin zemininde veya ayrı bir kaptaki hazır bulunmalıdır. Bilhassa tüy dökme zamanında ve yumurtlama döneminde kalsiyum ve fosfor gereksinimini karşılamak için mürrekkep balığı kemiğinin yanında hazır kuş taşları veya toz halindeki preparatlar yem ve sularına ilave edilmelidir.

Kuşların barındığı kafesler içine konacak hayvan sayısına, hayvanın büyüklüğüne ve damızlık olarak kullanılıp, kullanılmayacağına göre yeterli büyüklükte olmalıdır. Örneğin bir çift muhabbet kuşu için 75x30x40 cm boyutlarında bir kafes yeterlidir. Genellikle kanaryaların ev içinde serbesçe uçmalarına izin verilmez. Bu nedenle kanaryalar kanatlarını kullanabilecekleri

bir kafes içinde barındırılmalıdır. Kafesin boyutları en az 40x40cm olmalıdır. Kanaryaların tünekleri farklı şekil ve kalınlıklarda olabilir. Bu kuşlar genellikle oyuncaklarla pek oynamaz, zamanını tünekten tüneğe atlayıp şakıyarak geçirir.

Sağlık Koruma

Yetiştiricilikte koruyucu hekimlik ya da bir diğer ifade ile canlı güvenliği (biosecurity) daima ön planda tutulmalıdır. Kafeste yetiştirilen kuşların diğer kuşlar ile veya doğal hayattakilerle teması engellenmelidir. Kuş alırken tanınmış, sertifikalı satıcılardan alınmalı, yeni alınan kuşlar en az 1 ay diğer kuşlardan ayrı barındırılmalıdır. Özellikle Salmonella gibi mikroorganizmaların taşıyıcısı olan fare ve rodentlerden uzakta tutulmalıdırlar. Gereksizce diğer kuş çiftliklerine gidilmemeli ve ziyaretçiler kontrol altına alınmalıdır. Mümkünse kafesler kilitlenmelidir. Yemlik ve suluklar sık sık temizlenip dezenfekte edilmelidir. Hastalık anında tüm ekipman ve altlıklar kaldırılıp, temizlenmeli, mümkünse tütsüleme yapılmalı, hasta hayvanlar ayrı bir bölmeyle alınarak tedavi edilmelidir.

Sonuç

Günümüzde kafes kuşlarının bir kısmının soyu tükenmiş, önemli bir kısmı ise yok olma tehlikesi ile karşı karşıyadır. Genel bir koruma altına alınmadıkları takdirde kafes kuşlarının

çoğunluğunun nesli yakında tükenecektir. Bu nedenle kafes kuşları doğal ortamlarının yanında, entansif ortamlarda da üretilerek korunmalıdır.

Kaynaklar

1. ANONYMOUS. Papağan. Temel Britanica. Cilt: 13. Hürriyet Ofset, 309-311, İstanbul, 1993.
2. ANONYMOUS. Bülbül. Temel Britanica. Cilt 4. Hürriyet Ofset, 82-83, İstanbul, 1993.
3. BOKHARİ SA. Monogomous couples grow delicious product. World Poultry, 1994; 10: 11.
4. BRANSON WR, GREG J H, LINDA RH. Avian Medicine: Principles and application, 1219-1231, Wingers Publishing, Florida, 1994.
5. ERENÇİN Z. Av Hayvanları. A.Ü. Vet. Fak. Yayınları: 338, 34-84, A.Ü.Basımevi, Ankara, 1977.
6. GÜLTEPE İR. Eski bir dost: Saka kuşları. Pet Magazine 1994; 36.
7. KAYA B. Muhabbet Kuşları. Pet Magazine, 1994; 49.
8. KEEBLE EJ. Inroduction to basic husbandry, handling and nutrition of caged birds. Irish Veterinary Journal, 2002; 55:232-236.
9. TÜBİTAK-Bilim ve Teknik. Türkiye Tür Listeleri, 2002.
10. YALÇIN F. Muhabbet Kuşları. Pet Magazine 1993; 28.
11. YAVRU N. Ev Hayvanlarının Bakım ve Beslenmesi. 99-116, Ankara, 1983.